

перетворень, домінантність ноогенетичних засад у цьому процесі. Для вітчизняних науковців є важливим те, що у витоків обґрунтування принципів ноогенези стояв видатний вчений ХХ ст., перший президент Української академії наук Володимир Іванович Вернадський. На жаль, в Україні, яка могла б стати лідером у даних питаннях, така проблематика перебуває поза належною увагою наукового загалу. І цю прикру помилку потрібно виправити.

Список використаних джерел

1. *Большаков Б. Е.* Законы сохранения и изменения в биосфере-ноосфере. – Принт. — М., 1990. — 72 с.
2. *Руденко М. Д.* Енергія прогресу. Гносис і сучасність. Метафізична поема. Публіцистика. Поема. — К. : Журналіст України, 2008. — 716 с.
3. Фізична економія : методологія дослідження та глобальна місія України : зб. матеріалів Міжн. наук. конф., 8–10 квітня 2009 р. — 531 с.

Лозова О.В.

к.е.н., доцент,

Полтавський університет економіки і торгівлі, м. Полтава

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

В умовах глобалізації та постійної міжнародної конкурентної боротьби національна економіка України постійно потребує нових конкурентних переваг у веденні своєї господарської діяльності, заснованій на нематеріальних, тобто перш за все інтелектуальних ресурсах. Саме тому інтелектуальна складова конкурентних переваг є стратегічним питанням, які пов'язанні зі створенням і розвитком інтелектуальних ресурсів і нарощування інтелектуального потенціалу національної економіки України.

Економічній категорії «потенціал» присвячено багато наукових праць у різноманітних наукових сферах. Вперше даний термін «потенціал» (від лат. «potentia» – сила) застосовували в фізиці в значенні енергії, яку акумулювала система і може використовувати для своєї роботи [1, с. 567]. У свою чергу, С.С. Шумська визначає потенціал як сукупність накопичених ресурсів і їх використаних і невикористаних потенційних можливостей у сфері виробництва матеріа-

льних благ і послуг з метою найповнішого задоволення потреб суспільства [2, с. 55].

Якщо проаналізувати вище приведені трактування поняття «потенціал», то можна відмітити: по-перше – не існує однозначного погляду щодо визначення категорії «потенціал», оскільки межі його не чіткі, кількість чинників майже не визначена; по-друге – досить поширеним у економічній науці є ототожнення категорії «потенціал» з такими економічними категоріями, як «капітал», «можливість», і «ресурс»; по-третє – у переважній кількості визначень основним критерієм категорії «потенціал» є ресурси або їх система; по-четверте – в історичному аспекті визначення категорії «потенціал» трансформується від «...набір ресурсів, які в процесі виробництва приймають форму факторів виробництва» [3, с. 19] до «...сукупність накопичених ресурсів і їх використаних і невикористаних потенційних можливостей у сфері виробництва матеріальних благ і послуг з метою найповнішого задоволення потреб суспільства» [2, с. 55].

У свою чергу, категорія інтелекту є не менш суперечливою, що підтверджується численними визначеннями, які досить часто є взаємовиключаючими одне одного. Наведемо кілька класичних визначень терміну «інтелект»: Г. Спенсер, визначає інтелект як вроджена якість, на відміну від здібностей, придбаних у процесі навчання; С.Дж. Гулд зазначає, що інтелект – це здатність вирішувати проблеми незапрограмованим (творчим) шляхом; Д. Вексрел, досить обширно визначає дану категорію як здатність діяти доцільно, думати раціонально й діяти ефективно відносно навколишнього середовища. В. Петренко [5, с. 22] визначає категорію інтелекту як самостійну спроможність до пошуку ефективних рішень стосовно поставлених завдань. При цьому, ефективність рішення розглядається з позиції мінімально використаних для його пошуку ресурсів. Відповідно до довідкової літератури поняття «інтелект» (від лат. *intellectus* – пізнання, розуміння, розум) трактується як здатність до здійснення процесу пізнання і до ефективного рішення проблем, зокрема при оволодінні новим колом життєвих завдань. У сучасній психології поняття «інтелект» вживається, головним чином, у теорії індивідуально-типологічних особливостей розвитку особистості [4, с. 919]. Відомий американський психолог Дж. Гілфорд задля визначення сутності інтелекту розробив структурну модель інтелекту,

відповідно до якої інтелект характеризується трьома параметрами [6, с. 1–4]: процеси інтелектуальної діяльності; змістове наповнення інтелектуальної діяльності; продукти інтелектуальної діяльності.

Отже, на нашу думку, дана трансформація інтелектуального потенціалу і підходів до його дослідження в національній економіці, перш за все, пов'язана із занепадом командно-адміністративної системи і розвитком ринкових відносин у національній економіці України. Загальний рівень інтелектуального потенціалу не є постійною величиною і визначається як сума всіх його складових, а ефективна діяльність економічної системи потребує збалансованості темпів розвитку всіх елементів потенціалу. Найважливішим чинником дестабілізації інтелектуального потенціалу в національній економіці є зовнішнє оточення, яке постійно на нього впливає і залежить не лише від ресурсів, а й від умов доступу до них. При цьому у середньостроковій і довгостроковій перспективі інтелектуальний потенціал визначається із значною похибкою, оскільки максимальне зростання потенціалу обумовлюється не лише наявністю та обсягами самих людських ресурсів, а й ефективністю діяльності економічної системи та сприятливими (несприятливими) умовами зовнішнього середовища, яке безпосередньо впливає на інтелектуальний потенціал національної економіки України.

Список використаних джерел

1. Большая Советская Энциклопедия (в 30 томах) / Гл. ред. А.М. Прохоров. 3-е изд. – М.: Советская Энциклопедия. – 22. Ремень-Сафи, 1975. – 628 с.
2. Шумська С.С. Фінансовий потенціал України: методологія визначення та оцінки // Фінанси України. – 2007. – №15. – С. 55–64.
3. Авдеенко В.Н., Котлов В.А. Производственный потенциал промышленного предприятия. – М.: Экономика, 1989. – 240 с.
4. Шевченко Д.К. Проблемы эффективности использования экономического потенциала. – Владивосток: Изд. Дальневосточного университета, 1984. – 156 с.
5. Петренко В. Управління процесами інтелектокористування в соціально-економічних системах: [наукова монографія] / В. Петренко. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2006. – 351 с.
6. Barlow M. Christopher. Guilford's Structure of the Intellect [електронний ресурс] / С.М. Barlow // Режим доступу: <http://www.cocreativity.com/handouts/guilford.pdf>.